

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epitome Annalivm Trevirensium

Masen, Jacob

Augustae Trevirorum, 1676

Avctarivm Historiae A Philohistore Datum, Quo ultimam Trevericae Urbis
cladem paucis exponit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12542

AVCTARIVM
HISTORIÆ
A PHILOHISTORE
DATUM,

Quo ultimam Trevericæ Urbis
cladem paucis exponit.

Conclusam Autoris Epitomen
ANNO CHRISTI MDCLII. in
morte Philippi Electoris, & Caroli
Caspari auspiciis ultima clade Trevi-
rorum, quæ in annum hujus seculi se-
ptuagesimum tertium, quartum, & quintum incidit,
tanquam aliquo Tragediæ epilogo coronare visum
est, quanquam corona hæc ex cupresso potius, quàm
lauro decerpenda videatur, utpote funestis amicorum
& hostium casibus referta.

Respirabat hoc tempore Metropolitana Treviro-
rum Urbs à pristinis aliquantum sub Philippo Chri-
stophoro acceptis vulneribus, benignius in pace sub
CAROLO CASPARO per annos viginti habitæ; cum
repentè ex vicina illi Gallia, nova belli calamitas incu-
buit, ex qua nobilissimis sui corporis partibus muti-
lata, Templis, Suburbis, Monasteriis domibusque &
opibus hominibusque exhausta, vix unquam ad pri-
stinum decus emerget. Cecidit, eversumque est no-
bilissimum cum splendidissimo Templo S. Maximini
Monasterium, Patrum Benedictinorum, quod prima
sui ortus initia à Constantini Magni palatio, in sacra-
mem

Memorabi-
lis Treviro-
rum, preser-
tim in Tem-
plis locisque
sacris, ruina.

†

adem

ædem claustrumque dicatorum Deo hominum verso, ducit. Jacet dirutumque est vetustissimum quoque D. Paulini Canonorum Collegium, Ædem sacram, multasque circum domos complexum. Uterque locus Sanctorum hominum monumentis, & hic imprimis ossibus Reliquiisque Sanctorum Martyrum sub Rictiovaro cadentium plenissimus, exterisque juxta & incolis venerandus, & quotidianis ferè Processionibus hominum, Deum in sanctis suis venerantium, adiri solitus. Excisum funditus est Monasterium S. Barbaræ Patribus Societatis Jesu sustentandis attributum, & aliud Religiosis Virginibus ad Pontem Leonis jam olim vindicatum. Prostrata funditus est amplissima Carthusianorum Patrum habitatio, præter Ecclesiam plures domos complexa, quam Balduinus quondam, eximius Trevirorum Princeps suæ monumentum pietatis excitarat. Ædes S. Antonii in speculam conversa, Ultrana flammis consumpta, pluribus & Monasteriis & Ecclesiis destinatum exitium, nisi autor malorum Petrus Comes de Vignory Urbi Gubernator à Galliarum Rege impositus, in ipsa machinatione præceps, fractâ cervice occubisset, finemque nocendi morte suâ fecisset. Paucis omnia exponi nequeunt: breviter hic tantum, Epitomæ in morem, perstringentur.

Rex Galliarum
transitum
immunem
Navibus suis
per Mosellam
ad Batavos
impetrat.

Galliarum Rex Ludovicus XIV. illaturus Hollandis bellum, quo se advenire subsidio Electori Coloniensi Maximiliano: & Monasteriensi Principi Christophoro ad ereptarum Urbium restitutionem, & religionis violatæ instaurationem ferebat, transitum per Mosellam navibus suis, & nonnullo etiam militi, innoxium Archiducei promisit, ut ab Electore Carolo impetraverat. Et principio quidem sine noxâ id præstitum, Rexque ipse cum exercitu in Cliviam & Hollandiam progressus, Urbes complures, majori terrore, quam vi apertas habuit, Noviomagum usque progressus, Cumque hinc à dextera urbibus imperialibus,

à sinj.

À sinistra Belgicis metuendus incumberet; Imperator Rom. **L E O P O L D U S** exercitum, sub ductu Comitis Montecuculi, ad Rheni limites custodiendos submisit, qui Anno 1672. Brandeburgico adjunctus, nihil aliud nisi excubias agere visus est, opposito ad mutuam custodiam Turrenio, ad inferiores Rheni partes hibernante, Cæsareis per Dioccesin Paderbornensem maxima parte effusis. Hi verò cum deinde magis per Hassiam, Rhenum ascenderent, Gallus quoque Germaniæ ad Rhenum inhærens atque Archidiocesi Treuericæ potissimum, utraque illam ripâ graviter premebat. Unde fidem violari Elector questus, Turrenius verò hostem observandum sibi esse obtendens, dissidere cœperunt: In his verò angustiis; cum Cæsar pro suis apud Electorem, sibi Imperioque obnoxium, urgeret transitum; neque alius ad liberandas, ab utroque exercitu incumbente, ditiones suas pateret exitus, Imperatori, contra quem, salvâ fide, agere non poterat, obsequendum esse duxit, Cum propositum Cæsareis esset, Rhenum alicubi intercipere, ne liber Gallis ad Hollandos Frisiamque, atque inferiorem, cui imminabant, Germaniam pateret aditus, quem postea Novembri mense, occupata Bonna, Electorali Coloniensis Archiepiscopi sede, ex voto interclusere; ut ex universis sese Batavorum, & Frisicæ locis recipere coacti fuerint. Galli igitur, quamvis innoxium regis navibus indulgeret Elector Treuericus, ut convenerat, transitum; veriti tamen ne consilia mutaret, Treviros Mosellamque cum ponte suæ potestatis, vi aperta facere constituunt, postquam Princeps Condæus, cum exercitu amicè frustra aditum tentasset. Miles itaque Rochefortio duce Treviros aquis terraque alapsus; circumferre se nsim Urbem Augusto mense anni 1673 specie transcurrentium cœpit. Is verò simul ut fossas ducere, & ænea producere tormenta aggressus est, manifestum semet hostem professus, sedem præcipuam in S. Matthiâ, & Carthusiâ Urbi vicinâ fixit, & Amphitha-

Imperator
ut Imperio
caveat, exer-
citum ad
Rhenum
transmittit,
Duce Mon-
tecuculi.

Unde Trevi-
ri hinc à Gal-
lis, inde à
Germanis
pressi sunt.

Treviris
Mense Au-
gusto anni
1673. obsi-
detur.

Galli Trevi-
rim obsiden-
tes, quâ vi,
quâ dolo in-
tercipiunt

Legatos pro
gratia Regis
obtinendâ
Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

Proceres Ur-

theatro, ac propinquo eidem colle S. Crucis ad fugge-
stus machinarum curulium usus est, frequentique exo-
neratione in portam veterem, turrimque SS. Trinita-
tis usus, plurimum dierum explosionibus, quamvis per
ductas ad Urbis muros fossas propius machinis, vix
quiequam ad invasionem opportunum perpetravit, ut
in collem reducendæ fuerint, & vicina mœnium pars
ad portam novam respiciens qua tienda: quæ ut recen-
tior opere, facilius cessit, interius tamen vallo ac pro-
pugnaculo incumbente defensa, aditum non angustum
modò, sed & difficilem, plurimumque circa jaculis expo-
situm, præbebat. Quia tamen Galli per fossas ad Urbem
propugnaculis externis destitutam, se se admoverant,
cuniculisque, quanquam falsò, muros ipsos subiisse
crediti sunt, & majoribus subvenientibus Trajecto sub-
sidiis firmandi erant, exiguumque Urbis insperatò præ-
sæ præsidium, longæ impar obsidioni ac pluribus Gal-
lorum assultibus futurum videbatur, actum de Urbis
tra dendæ conditionibus est, missis ultro citroque lega-
tis & obsidibus. Ex quibus qui in Urbem recepti fue-
rant, pacti cum Tribuno cohortium de milite cum
armis educendo, deinde velut re ex debito peracta, ur-
be clam civibus excesserunt. Quos cum incolumes re-
cepissent Galli, Proprincipi, Consulibus, aliisque qui
cum ipsis erant obsidibus, extrema minati sunt, nisi Ur-
bem ad Regis arbitrium dederent, polliciti tamen mul-
ta de Regis ergà illos clementiâ; ut quâ minis quâ blan-
ditiis hanc ad Urbem accessum impetrârint. Quam
octava Septembris die, Deiparæ natalitijs consecrato,
subiêre, post biennium eodem poenè tempore deserta-
ri. Subindè missi ex utriusque partis consilio Illustris
Dominus Lotharius Braun Urbis Proprinceps. & Adm.
R. ac gratiosus Dns Franciscus ab Horst summæ ædis
Scholast. cum aliquot proceribus, legati sunt, qui in Gal-
lia de conditionibus traditæ urbis, audirent, Regisque
gratiam experirentur. Hi ubi Metas attingi sicut, istic arcis
custodiæ inclusi hodie dum an. 1676. receptâ licet ur-
be.

be, detinentur, lytro haud levi imposito redimendi. Ergò leges ex arbitrio Gallorum interceptæ urbi præscriptæ sunt, quæ seculares juxta Ecclesiasticosque men-
struo gravatos are, usque adeò exhaustere, ut cum demum plerique fugâ se subducerent, imparesque reliquos tributorum solutioni viderent, miseratione tacti, civibus, religiosisque, & clero urbis abstinere, in Archidiocesim verò latius arma vimque explicare ceperunt. Quæ causa Electorem, ad subsidiarium ab Imperatore pro recipiendâ Urbe militem exorandum, vehementius impulit, qui post biennium occupatæ urbis postremò Augusti mænsis die 4. anni 1675. obtentus est.

Gubernabat supremâ in milites civésque autoritate, Urbem, Petrus Comes de Vignory, ferociâ suâ, belgica jam ante gubernatione celebratus, & plerisque suorum etiam, ut metuendus, ita ingratus, qui desipere illum præ furore in pluribus, insanumque palam etiam jaclabant. Muniendæ tamen urbi expeditum in paucis ingenium attulit, quo intra anni mensiumque aliquot spatium, ita Urbem, in quadro pænestitam, propugnaculis, vallis, fossis, loricisque atque ingenti palorum circuitu inclusit, civibus, milite, rusticisque quaquaversum ad laborem coactis, ut alia jam prorsus à priore urbs esse videretur. Reductiones (ut manimenta in medio campo excitata vocant) extra Urbem tres, turri, vallis, propugnaculis, fossisque grandibus, ac palis densè latèque fixis, munitæ erant. Quarum una lateritium Mosellæ pontem versus occidentem trans aquas tuebatur: altera versus meridiem diruta propinqua Carthusiæ, tertia septentrionem spectans perfectissimo opere ad ruris inclinati planitiem comparata erat, ac subterraneo curriculo, etiam machinis æneis pervio, adiri ex urbis fossâ poterat, expugnatu, ob diversa valla armatosque receptus difficilis. Illa verò urbis facies, quæ orientem spectat, præter ingentia duo in mœnium flexu cornua; semi-

bis, Metis captivos atque tinent.

Urbem Gallie egregie, brevi tempore muniunt.

lunatum in medio propugnaculum, maximis inclusum fossis vallisque & recessibus egregiè munitum latèque expansum continebat, quo hostem ex vicinis montibus Reductibusque atque Amphitheatro indè ubi maximè formidandum urbi, arceret.

S. Maximini
nobilissima
& antiquissima
Abbatia S.
Benedicti
diruta

Collegium
quoque Canonico-
rum
S. Paulini

Hæc munimenta dum instruit, impedimenta simul omnia, quæ videbantur defensionis officere submovet. Quatuor in propinquo Monasteria erant singula intracurulis machinæ jactum, Nobilissimum amplissimumque unum S. Maximini, ad boreale urbis latus in fronte meridiana: hoc quod supra meminimus Constantini M. temporibus, ex Aulâ Imperatoriâ in Ascensarium sacrum, templumque conversum, postea in Abbatiam transisse, Cujus hac ætate Ecclesia, superiori erecta seculo, nihil tota Archidiecepsi illustrius fuit, æstimatioque facilè ad talentum argenti excurrit, nondum omni ære, quo steterat, ut ferunt, exoluta. Caroli Magni & Dagoberti Regum liberalitate hæc domus olim locupletata, & privilegiis ornata, illius etiam hîc soror medio choro condita. Triplici crypta subterranea, sibi mutuo incumbente, & tamen externo sole irradiata, illustris; hospitium S. Athanasij illic contra persecutores latentis; præcipuè tamen trium Sanctorum Archiepiscoporum, & aliorum plurium Sanctorum monumentis veneranda. Loco huic olim à barbaris gentibus ipsisque Francis in Galliam ex inferiori Rheno sede, Chlodovæo nondum Christiano, irrupentibus, & superiori seculo ab hæreticis Treviros invadentibus ac possidentibus paritum, qui nunc à Christianissimâ (sic loqui liceat) gente, ita excisus est, ut ad pristinum surrecturus nunquam decus videatur. Par ratio annexi eidem à dextro Abbatia post tergum latere Collegij Canonicalis, & templi antiquissimi, cum longo domuum ordine, unde tormentorum urbi ictus nocere vix poterant, funditus tamen eversus fuit. Neque enim hæc ullo ob-

sessæ

festæ nunc urbis emolumento, sed detrimento etiam Gallorum magno fuere destructa. Nam cum exteriora deinde horum opera, quibus urbem cingebant, vicina Maximiniani essent: non erat hic locus à Gallis deserendus. Quare fossa ad eundem ducta, suis illius præsidiiis muniendum statuere, & ad posteriores usque obsidionis dies tenuere, multò deinde ejecti facilius, quàm si stetisset integer suis muris aquaticisque foveis, ac dumetis arboribusque etiam tectus: nunc cum ruinâ, aut captivitate omnium, qui intus erant, occupatus. Præterquam quod propugnaculis hic extructis, totum orientale urbis latus, per quod Cæsarei invaserunt, defendi magnopere potuisset. Ceterum ad oppugnandam Urbem hostibus parum hic locus, ob nimiam humilitatem servire poterat, nisi fortè templi turre, quarum geminæ erant, pro machinarum suggestu adhibere placuisset, quod cum ob vicinos colles parum oppugnantibus necessarium, & nec ab hæreticis Brandeburgico & Sickingiano bello tentatum sit; quomodo, ut à proprio Principe urbis invasore fieret, poterat timeri? Certè non erat à Gallis oppugnator formidandus, qui ex ullo circa urbem monasterio, cui utique parvitum volebat, hanc fuisset invasurus: præsertim ubi tam opportuni ad hanc rem colles vallesque circumcirca suppetant. Ut de ceteris, quæ supra attingi monasteriis dirutis vix sit operæ pretium meminisse. Illud inprimis de Pauliniana æde destructâ dolendum, quod tam vetusta innumerabilium pœnè martyrum istic sepulcorum, & ossium sacrorum longa atraque struè surgentium, monumenta, disjecta nunc, pecorique etiam pervia, ac profanata spectentur. At præter hæc loca sacra plures quam sex suburbanos pagos, nullo quoque hujus belli emolumento diruit; Tres urbi viciniore, ad boreale Mosellæ latus unum, & ad meridionale alterum, medium versus S. Mathiam, tres deinde ab urbe remotiores, quibus Mosellam unum S. Mathiæ & urbi propinquum,

cum templo
 & domibus
 funditus e-
 versum u-
 trumque si-
 ne emolu-
 mento Gal-
 lorum

Plures pagī
 suburbani
 eversi, nullo
 etiam eo-
 rum com-
 modo.

alterumque remorem ad pontem Conzianum, tertium ultra aquas Uhren, Sanctæ Helenæ quondam patriam. Quibus licebit Curens, orientali sub colle situm & Palatiolum quondam D. Dagoberto ejusque filiabus habitatum, addere, quorum illud flammis absumptum; hoc muris, & munimentis spoliatum est. Illud maximè admirandum, quod nihil horum, vel quicquam obsessis profuerit, aut obsidentes ex sua destructione remorari visum sit. Neque enim modò, neque aliàs, apertâ vi oppugnata urbs ab his partibus hosti patuit, semper ab illis collibus, ubi nihil horum interiacet, impetita. Galli ipsimet, qui Carthusiam sibi pro sede delegerant, hinc tamen ad vicinum collem egressi, vim omnem admoverunt. Ut nil nisi furor, & nocendi libido fuerit, tantis sacrorum profanorumque locorum ruinis, urbem, naturâ loci immunitabilem, contra exercitum vimque grandiozem, ceu invincibilem firmare voluisse. Ipsi Gallorum proceres hominis impietatem detestabantur, Regemque malè ab illo de his rebus instructum sentiebant. Præcipuus urbis Prælatus, qui pro Principe in sacris aderat, amicè tot aras destruentem Sanctorumque monumenta effringentem monuit. *nunquam impudè sacra hac violata fuisse*: Cui respondit: *Videris Rex cuius iussa exequor*. At plerique hæc Turenno, qui ex propinquo consilia auxiliaque suppeditabat imputabant. Quem eodem tempore, idem, quo bini urbis hujus Gubernatores cecidisse, exitus involvit. Observatumque est intra annum plerosque hinc præsentium Tribunorum, ut Fourille, Coulange, Bandeville aliosque succubuisse. Desuit sanè homini consilium in multis, neque enim militem, neque machinas bellicas, tot propugnaculis, in tam vastâ urbe defendendâ, pares expectari ab illo; neque valles collesque æquari poterant. Magna itaque inquietus homo molitus, sed parvo suorum commodo fuit. Cuniculis pyrio technicis suffossis pleraque, sed frustraneo opere, & in Gal-

Autores maiorum intra annum sublati perière.

lorum magis, quàm hostium perniciem verso. Quem-
admodum verò suis ipse machinationibus à Deo ju-
sto vindice fulminatus occubuerit, deinde patebit.

Fatale tempus & urbis restituendæ, & hominis e-
vertendi præsentire visus est. Quandoque enim velut
trepidus, aliásque ut furens, cum de obsidione instan-
te ageretur, mutari in formas varias, sibi que parum
constare compertus est. Utque dissimularet angorem
animi, vix potuit, quanquam de hoste adventante con-
temptim admodum & inter suos loqueretur, & lite-
ras ad Crequium militis subsidiarij ductorem daret,
quæ interceptæ exercitus Cæsarei Ducem Georgium
Wilhelmum Lunenburgico-Cellensem, Principem, cum
fratre Ernesto Augusto Osnaburgensium, qui junctis
copiis & imperio exercitui præerant, magnopere ex-
acerbarunt, stimularuntque ad maturandam vindictam.

Is quarto Augusti die anni 1675. octodecim circiter
armatorum millibus eminus coepit urbem cingere,
quinque Gallorum millibus defensam. Illis postea
accessere Hispani Duce strenuo Louvigny, ac deinde
fervente expugnatione mille circiter Moguntinensium
ab Electore submissi. His Marschallus Franciæ de Cre-
quy subventurus, novem, decemve, ut plurimi cre-
dunt, millium exercitu, properabat, quæ causa, cur
obsessuri, velut otiosi subsisterent, nondum forma-
tis ad expugnandum castris, sed plerique extra teli ja-
ctum hæerent, speculaturi quâ parte hostis, inter
Mosellæ & saræ flumina procedens, aggressurus es-
set. Interea tamen pons Mosellæ impositus infraque
SS. Martyres fixus, suisque munimentis conclusus est,
ac, tormenta bellica educta de navibus; stationes ad
oppugnandam urbem delectæ ad orientalem urbis
plagam, montemque Martis ac colles vicinos, pru-
dentiq; Cellensis Principis arbitrio istic jungere vim
missi, ut ceteras urbis Reductiones, & ingentia opera
frustranca redderent, sociatisque fossis, & murorum

Urbs à Cæ-
sareis ducto-
re Principe
Lunaburgi-
co obside-
tur.

Pons primus
Mosellæ im-
ponitur.

rui

Velitationibus præluditur.

Pagus Curens exurit à Gallis.

Cives cum Ecclesiasticis, sub pœna suspendij, ad labores pro vallibus periculose coacti.

ruinis quatuor maximè locis destinatis, auxilio sibi invicem contra erupturos adessent. Equitatus Lunaburgici pars maxima ultra Mosellam, oppositus S. Mathiæ Cœnobio, in Uhren substitit, ut si fortè hostis Mosellam alicubi vadabilem cum equitatu transisset, aditum pontis occluderet. Cum his equitatus Gallorum egressus urbe, altero statim die velitari cœpit. Sed quod utrimque, præter turmas in campo explicatas, à tergo latenter structæ insidiæ, neutra pars aliam insequendo pressit, illi tantum æneis aliquot ex S. Mathia machinis sunt petiti, paucorum, sed tamen Magistri equitum læsione. Intra Urbem tormentum grandius explosione ruptum balistariorum præcipuum sustulit. Sexta Augusti Curens Pagus, ad radicem collis Pauliniani situs, ne obsidentibus ferviret à Gallis inflammatus est. Septima die aqua saliens urbis canalibus fontibusque subducta est, ac denique & aquæ ductus ultrò à Gallis, in fossis præcisus, ne subintrantibus ferviret. Quia verò rumore vano sparsum, Cæsareos irruptionem ad Mosellam juxta domum Teutonicam meditari, cives, religiosi clerique omnis, & quotquot labori idonei essent, sub pœnâ laquei ad propugnaculum istuc novum erigendum evocati sunt, diu noctuque alternatâ inter hoc opera. Quod tanto rigore mandatum est, ut Carnifex arbori cum laqueis in manu adisteret; suspensus ex tempore laborem detrectantes, aut suspendendus ipse, si cunctaretur. Cumque senator quidam imperatum non implèsse laborantium numerum crederetur, repente is præceps trinibus ad suspendium raptabatur, à militum operumque præfecto, donec mox intercedentibus aliis compertum, postulatum numerum ab eo exhibitum fuisse. Idemque periculum Scribæ Civitatis filius ad S. Simeonem Canonicus, interpositis plurium precibus vix declinavit. Matres familiæ cum infantibus, & duo in singulis monasteriis religiosi ab hoc labore exempti, tum Patres Societatis (non

sine invidiâ & obrectatione aliorum) quòd ante biennium hi contra Galliae Regem in urbe arma non suscepissent. Sed breve Manlianum hoc imperium Deo disponente fuit.

Octavâ enim die quæ S. Cyriaco sacra est, **cujus** ante annum reliquias templo destruendo subtraxerat, **Funestus** Gubernator Vignorius, exitium parabat S. Matthiæ **Gubernato-** Monasterio & D. Virginis ad Martyres. Utrumque **ris plura** Benedicti est, & ad Mosellam: illud supra, hoc **D. Monaste-** Urbem extrâ grandioris tormenti jactum collocatum. **riorum ex-** Quorum hætenus salus ære redempta. Hæc igitur cum **cidia moli-** flammis injectis hosti statuisset eripere, ad D. quidem **entis interi-** Matthiam sub noctem magno numero stipatus inces- **tus.** sit. At cum jam à Cæsareis occupatum, munitum- que excubiis & propugnatoribus competisset, recepit ad Urbem sese, non absque discrimine, cum à suis excubitoribus, immemor datæ abs se tesserae, pro hoste habitus, solutis sclopiis exciperetur. Admissus denique, cum nonnihil quievisset, ultima noctis hora inter tenebras ad forum pergens, peditum equitum- que vim magnam consequi jubet, & D. *Matthia*, ait, *monasterium ab hoste præreptum est. Diabolus me hinc auferat, nisi Martyrum occupem evertamque.* Progressus ad S. Simeonis portam, in ponte extructi à se propugnaculi equus, ceterà mansuetus & obsequens, reluctari, nec velle ultrâ progredi. Cui impellendo dum ferocius calcaribus admotis agit, intereaque ex propugnaculo Maximiniani opposito, tormentum in hostem foris propius adversus excubias nostrorum instantem, laxatur, equus, velut fulminatus, ex ponte in fossas averso casu devolvitur, & pectori Vignory ephippio medio totus incumbit eliditque, fractis novem costis præcordia capite etiam ad lapidem con- tuso. Equus salvus & integer, homo repentiè extinctus est, miserabile exemplum contra Dei sanctos pugnantium, & sic hominibus servantium, ut præ his Deum

Deum non formident. Clamatum ab omnibus D. Cyriacum cum sociis Martyribus sanctisque Episcopis, quorum sedem temerè violaverat, vindices de cælo adfuisse. Sed & reliqua ipsius facta, qui expendunt mortem vitæ conformem esse sentiunt. Cadaver, ceu porci cuiuspiam, sale conditum arcæque inclusum fuit, in Gallias postea deportandum.

D. de Bovilliers, Major Capitaneus D. de Bovilliers consiliorum licet, factorumque particeps, quod obsistere vereretur; multo tamen æquior prudentiorque & ad omnem casum imperterritus, atq; iccirco militi civibusque longè gratior. Hic, nona die, imperia in cives religiosos Ecclesiasticosque moderatus, paucis laborantium acquievit. Sub hæc cum propius accedere memoraretur

Pons Contianus supra Saram à duce Loth. occupatur. Crequius, Dux Lotharingæ, cum suis illi invigilans, Conzianum pontem, ad motis tormentis, & præsidarijs, aut dejectis, aut deditis occupavit. Subindè Luneburgensis equitatus, Ufranâ statione desertâ, infra Urbem ad pontem (superiori ad S. Matthiam nondum exstructo) superandum, hostique occurrendum, discessit. Unde novus Governator, decimâ mensis, ad desertâ ista tentoria pagumque succendendum egressus est. Quod nemine illic jam resistente difficile non fuit, cum ex inferiori Mosellâ, ob montium interiectionum angustias, subveniri vix posset. Excusari hoc factum posse videbatur; at quod relictum cum molendino templum, D. Helenæ olim reliquiis, & incolatu loci celebre, misso postridie milite, flammis injectis subverterit, cum nihil hinc incommodi magnopere esset metuendum, hoc sacrilegum multis visum est. Eodem tempore scaphas curribus impositas, cum incustoditum hoc crederet Mosellæ latus, subvehere in Eigel conatus est; ut vel pontem illic transituro Crequio sterneret, vel certè notu impositum militem inferret urbi; sed hi latentibus

Pagus Uheren à novo Governatore cum templo evertitur.

Crequius auxiliariis copiis adest.

büs
runt
que
tes
tis
ti,
hof
in u
vid
lita
con
cep
ter
hof
pos
vis
uni
ric
leg
na
D
str
ad
qu
ba
m
pe
tu
li
d
ra
n
p
r

bis ad Mosellam excubiis malè excepti, sese receperunt. Interea cum castra Crequius, munito utrimque montibus loco, Saræ inter ac Mosellæ confluentes locasset; neque hinc sine magno Cæsarei militis discrimine ejici posset, ideòque hi cis Saram collecti, numero circiter undecim millium, de aggrediendi hostem viâ consultarent; quòd hoc stante nihil tutò in urbis expugnatione geri posset, singulari Dei providentia factum est, ut naves Gallicæ, annonâ militari plenæ, secundo Mosellâ allaberentur, litusque contra exercitum appulsæ tenerent. Quas ut Princeps Lunæburgicus conspexit, opportunum cum ceteris transeundi Contzianum pontem tempus adesse, hostemq; ex suo recessu extrahendi ansam dari ratus, postquam alium jam quoque infra lapideum, fravisset occultè pontem ligneum, repente divisit inter milites Cæsareos, Lunæburgicos, Lotharingicos, Trevericos & Monasterienses invadendi hostes partibus, eâ lege, ut Cæsareos, quos illustris miles Marchio de Grana ducebat, plerosq; peditès, & Lotharingici, quorû Dux aberat, illis prævii equites, dexteram alam nostrorum, ad sinistram Gallorum per montes Mosellæ aditos eniterentur; Monasteriensis verò equitatus, quem exercitatus quoque ductor Granvillerius regebat, explorato, quod tenebant, Saræ vado transmitterent, dextramque ex latere Gallorum alam impeterent. Lunæburgici verò mediâ sese post superatum montem planicie, pro corpore exercitus, Gallis, huc utique ad naves suas annonamque tuendam descensuris, opponerent nisi hanc in conspectu perditam vellent, jam enim pro hac excipiendâ curus iverant. Marchio Crequius Gallorum Dux re cognitâ, magno animo defendendum commeatum suum ratus, neque existimans plenis castris tam subitò hostem, superato flumine, posse in acie paratum consistere, magna spe victoriæ vique tanta Lunæburgicis incubuit, ut jam impares retro in flumen adigerentur. Quos

Occasio
pugnæ datur.

Primus iam
petus Gallis
felix fuit.

sa-

tamen egregia virtute cum Ernesto Osnaburgensi Holstenius ductor sustentabat, instaurabatque. Quando Lotharingicus equitatus, superato jam monte, ac dejectis exubiis tormentisque secum tractis, positisque in fronte montis sinistra Gallorum alæ imminentis, machinis fulminare, atque ipse cum Cæsareis, Trevericisque, paulò altius montem transgressus, sub animoso Tribuno Barone de Elteren tanta vi ex declivi montis in hostem cœpit irruere, ut post breve certamen, in fugam equitatus Gallicus & sinistra ala effunderetur, nudaretque reliquorum latera. Illos ergo cum Tabernas usque persecuti depulissent, reversi per media hostium castra prædasque intactas, à tergo reliquos in acie stantes, magnâ strage ceciderunt, Marchione de Grana egregii Ducis militisque partes implente, cum armis quibus gravabatur abjectis, nudum, sese medios in hostes ingereret. Interea & Granvillerius cum suis Sarâ transvadato, Gallis in alam dextram improvisus incubuit, nec segnius rem egit, tormentis etiam in colle præparatis, ut jam Galli undique armis premerentur, & in silva paludibusque, quas suo præsidio delegerant, in capturam adigerentur, premente jam à fronte Lunæburgico victore, & reliquis à lateribus. Hispani Luxenburgo in præsidium destinati, adeò festinatæ aggressionis ignari, quæ ex opportunitate properanda erat, adfuere serius, ingenti suo dolore. Hi enim, si à tergo, quod cogitatum, aggredi, viarum, ut poterant, angustias obsedissent totus ad internecionem exercitus corruisset. Exitus igitur pugnae hic fuit, ut post atrox trium horarum prælium, disjecto equitatu, peditatûque aut occiso, aut capto, maxima pars hujus exercitus interierit. Cæsa tria millia, capta duo cum Marchionibus de la Trouffe, de Sourdis, de Anchure, de Genlise, & Longmaria, quorum tres ultimi graviter sauciati. Obtenta tormenta bellica X. Vexilla plurima, comæatus totus, ingens, quæ vehabatur à Crequio

Per stratego-
ma circum-
venti ca-
duntur.

Maxima
pars exerci-
tus & suis
ducibus pe-
ditat.

in militiae subsidium, pecunia, argentea diversorum supellex, Crequius cum tribus quatuorve reper-
to Saræ vado Saræburgum tenuit. Gallico adhuc fir-
matum præsidio, quod brevi post Dux Lotharingiæ
expugnatum, dejecit, militibusque pro armis bacu-
lum tradidit, iussitque Compostellam hoc in habitu
peregrinationem simulare, ut rustici transituris par-
cerent.

Saræbur-
gum recep-
tum.

Inter hæc Generalis vigiliarum præfectus exercitus
Electoralis, Wolfgangus Fridericus de Ley, in obsi-
dione urbis tanto periculosiori sorte substitit, quanto
milite pauciore, statione potissima ad pontem infra
SS. Martyres stratum fixa. Huic sub vesperam nun-
tiata per Ducem Lunæburgicum victoria, annulo sig-
natorio in fidei tesseram submisso. Unde terna ex-
plosione machinarum grandiorum supra triginta est
triumphatum, ex quibus terror ingens obsidentibus
incussus, non solum ob amissam victoriam, sed etiam
tot machinarum in se destinatarum tonitru. Et fuif-
set res paucorum dierum contentione transacta, si
tanto in urbem, quanto in campestram hostem fer-
vore atque impetu debellandum, incubuissent. Sed
res geminæ tardare sunt visæ. Prima quidem, quod
die sub noctem altero, Crequius Saræburgo per no-
bitem incolam de Maleise Trevirim, sub specie Lo-
tharingi militis Cæsareana transgressus castra, mag-
no licet discrimine, & uno suorum apud Urbem a
Gallicis vigiliis rrajecto, subierit: eo præcipuè con-
silio, ut fortiter hic, aut moriendo, aut propugnando,
amissæ victoriæ labem expungeret, altera causa
ex parte Luneburgici Principis minimè festinantis
magis occulta: mihi inter diversas, quæ ferebantur,
illa visa probabilior est, quod ulteriorem in Lotha-
ringiam, quam huius Dux urgebat, & maturatâ
victoriâ fortè Cæsar exegisset, expeditionem decli-
naret. Quâ spe Dux Lotharingiæ fraudatus, incli-

Triumphatum in ca-
stris juxta
Urbem.

Tardior de-
inde fuit ur-
bis expug-
natio, ob
admissum
Crequium

natam senio vitam brevi post in morte deposuit
magnum ancipitis fortunæ exemplum.

Crequium
duobus ex
suggestibus
oppugnari
cepit.

Pons alter
supra Ur-
cem in Mo-
sella sterni-
tus.

Ergo die Mensis tertio decimo pleraq; exercitus pars
spoliis locuples tedit, quibusdam adhuc Gallos, qui
magna equitatus parte post Tabernas ex fugâ se col-
legerant, persequentibus, donec altera post luce cir-
ca Urbem frequentes, Tubicine submisso, deditonem
urbis postularent: quâ negatâ ex duobus è monte Mar-
tis suggestibus, uno altiore supra amphitheatri viam
in vertice, altero ad pectus collis Maximiniani hu-
miliore, orientale urbis latus quati cœpit, cui tertius
brevi suggestus ibidem adjectus est, & paucioribus
primùm tormentis, deindè quindecim, turres concuf-
sæ murorum sunt, suggestusque machinarum in urbe
dejectæ, ac paulatim ad muros declinari cœptum. Pons
etiam superiorem Mosellæ partem, in insula fluminis
D. Matthiæ oppositâ, illud hostibus clausit, aperuit-
que transituris in utramque partem Germanis. Hunc
frustrâ & cum clade bis aggressi Galli, licet nullis jam
in Uhren castris hostis subsisteret, deindè intactum
reliquerunt. Omisâ verò propugnaculi ad domum
Teutonicam curâ, cives, quorum bini ex singulis
domibus ad laborem vocabantur, in ruinis murorum,
per objecta valla, fossasque instaurandis, magno dis-
crimine tenebantur, cum tormentorum ictibus & ci-
ves, & puellæ aliquot, discerptæ ceciderint. Neque par-
citum Gallis. Ipse tribunus Bovilliers, successor Vig-
norij, gestorum Consilioque factove particeps, festo
S. Helenæ die, cujus ante octiduum templum incen-
derat, inter urbis propugnacula obequitans, dum ad
orientale latus militem pro excubijs stantem subisten-
do tantisper commonet, moneturque de periculo
explodentium subinde hostium: Explodant mihi, in-
quit per ludibrium, in posteriora. Quod, ut dixit,
momento grandioris balistæ globo, medio tactus
corpore, intestinis & posterioribus disceptus, cum e-
quo

jacuit: præmium navatæ in sacris locis diruendis habiturus operæ. Cujus mors tanto plus admirationis habet, quanto minus cautionis, cum factus ipse in scripto etiamnum relicto sit. Sibi ante annum nocturno à spectro, aspectabili in forma, denuntiatum: dum noctu vigilans in lecto, de urbis contra hostem, qui instare ferebatur, defensione sollicitus animum versaret: *Quid te affligis de Treveris? Urbs capiatur, & tu occideris.* Ad quod primo quidem exhorruit; sed post anni dimidium cum hostis imminens urbi disparuisset, contempsit. Expertus tandem, quòd fata nunquam divina fallant, Nihil his tamen commotus Crequius, qui experiri extrema decreverat, de refugio in urbe contra hostem invasorem muniendo, quo suos in periculo reciperet, meditabatur. Hoc in altera urbis parte juxta Mosellæ pontem primò moliri cœpit, variis ad hoc domibus præcipitatis, & vetusto desertoque templo incluso. At subinde mutato consilio summam ædem, quæ & perampla est, & cum Deiparæ perillustri Ecclesia communicato aditu ambituque jungitur, ut par militi præsidatio excipiendo hic locus esset, pro asylo delegit. Huc & annona, & pro equis devectum pabulum, vina etiam in cellam deportata, quin & aqua suppetebat de puteo haurientibus. Quædam adhuc inclusæ Canonicorum domus per palos, stellæ radiatæ in morem, cum loricis circumpositos. Palatium etiam Electoris muris perforatis, pro anteriore ab urbis mœnibus refugio aptaverat. Totus hortus, cum Electoris aula, & conclavibus, quæ orientem meridiemque spectabant, pertusis ad jaculandum muris, patebant. Vicinæ etiam Canoniorum civiumque ac religiosorum domus, ad parem defensionem vel dejectæ, vel instructæ. Ut nihil ad summam curam providentiamque à Crequio omissum fuerit. Sed enim invitis superis, ab antecessoribus nimirum violatis, & in ædibus sacris ab ipso met profanatis, hæc omnia parabantur. Siquidem miles cum ad

Crequius
extrema in
urbis defen-
sione cogi-
tans, asylum
molitur.

extremum cuncta hæc discreti neni à Crequio sustinendam videret instrui: ex quo ipse facilius cum paucis, spe ingentis lytri, asservandus, quam gregarius miles, ferro hostium immolandus, emergeret; valde à suo duce alienatus est, jactatumque: *suorum illum his saluti, quemadmodum in pugna Constantiana, consulturum.* Quæsitum etiam: *quâ hac autoritate, cum de regia nil constaret, agerentur?* Ipse nû his (seu sciverit, seu ignoraverit) retia datus solertiæ & ad muniendum se, & ad terrendum frequentibus eruptionibus hostem, nihil omisit, crediditque hunc se cunctantius agentem, suis jam terruisse, paratis ad resistendum, & viribus & consiliis; militemque, promissa abs Rege succursu, ad pugnandum animavit. Tubicinem quoque ab hoste submissum pro ditione urbis risit, quod fossis nondum ad urbis propugnacula ductis, nulloque horum occupato, auderet abs se traditionem postulare, antè paulò propius secum Marte experiendum esse, quàm de urbe obtinenda cogitandum. Eruptionibus inter hæc frequentibus, ut hostem in ducendis præsertim fossis, & tormentis propius locandis (quæ semel clavis uno in suggestu, sed quam par minoribus, confixerat) fatigabat; ita multos suorum, præsertim Anglorum, prædestinationis fiducia cæcè irruentium, amittebat. Ut hi tandem, ab eodem gravius aversi, dicerent: *Videte se quod non tam à Deo, quam à Crequio ad mortem destinantur, ideoque non occultè jactarent, quorsum contra Casarem pugnare cogerentur, cuius hostes non essent.* Accessitque quod capti à Cæsareis, hunc illorum sensum valentibus, non ut hostes, sed amici benignè haberentur, atque etiam cum viatico, & literis fiduciais, dimitterentur in patriam.

Galli in S.
Maximini
rueribus
detenti opprimuntur

Dum hæc ultro citroque agerentur, Galli omnes ex hospitibus à Crequio ad extrema urbis evocati, vel pro fossis, vel pro munitibus custodiendis excubabant: pars etiam ruderibus templi Cœnobiique Maximiani inposita, inestsa Cæsareis explosione molesti

erant. Baroni igitur de Elteren, à Generali de Ley commissum, has ut cum suis loco deturbaret. Quod ductis primum fossis, ac deinde festo S. Ludovici irruptione facta adeò fortiter feliciterque præstitit. (Lotharingis ante Urbem sub tormentorum ictibus, non minus generosè succursum avertentibus) ut Gallorum trecenti, aut trucidati, aut capti Sanctorum illie violatorum monumenta, suo sanguine tinxerint. Post hæc denique Germani urgentibus cum Principe Vaudemontio (qui supervenit) & Lovignio ducibus Hispanis, qui ex inferioribus, propiusque Urbem locatis suggestibus tormentorum muros quatiebant, consilium capiunt propugnaculorum simul omnium ad orientem invadendorum. In mediam verò semilunam quæ præcipua erat, vis tota primum incubuit, unde reliquis facile dejicerentur. Præluferunt medio die ad impositi Mosellæ pontis portam, simulato assultu, milites Archiepiscopales, quo dum Crequius cum suis tendit, & vigiliarum mutatio in urbe haberetur, magno numero ex amphitheatri aliisque recessibus per apertos sese effundere campos rustici, cum milite, tum pedestri, tum equestri fascibus omnes onerati visabantur; nec tam cursim, quàm gradatim, neglectis tormentorum ex urbe ac deinde & sclopetorum explosionibus, quibus pauci admodum intercepti juxta Urbem in campis vix quisquam ruere conspectus est. Pedestris miles suis instructus sclopis ad exteriores interioresque, superatis fossis, loricas se distribuens, semilunæ postremò defensores in fugam fossasque urbis avertit, quò etiam primo ardore consecutus, exactos foveis ceterisque orientalis partis propugnaculis, in Urbem compulit, quibusdam eodem penetrantibus; sed in frequentia concursantium ad arma oppressi, audaciam, interitu luerunt. Foveas cum aliquamdiu victores tenuissent, frequentiaque manualium pyrobolorum ex urbe peterentur, exire non sine clade, à suis ducibus jussi sunt, & in lorice propugna-

Circa meridiem propugnacula urbis versus orientem invaduntur à Germanis, & occupantur.

††

cu-

culorum per circuitum se munire. Quod dum agunt omnes nudatis corporibus, multi illorum (quos adducuntos censent) priusquam terram fascisque ad protectionem congererent, occubuerunt, loco tamen vi Cæsareorum retento, & per noctem ad propugnationem abundè inuito. Nova hæc res & improvita fuit, quòd nondum ductis, ut solent, ad pleraquè propugnacula invadenda, fossis cursorijs, quòd pleno die, quòd patente in campo excursio facta esset, quòd muris nondum ad speciem invadendæ urbis dirutis. Hinc ergo ignaviam Germanorum ridere parcius, quàm in strategema, & delusionem suam versam agnoscerent. ut palàm jactarent, pari audacia propediem illos in urbe futuros.

Pluribus
infra mon-
tem sugge-
stibus tor-
mentorum,
muri impe-
tuntur, & ti-
merur à Gal-
lis occupa-
tio, quos
plures casus
affligunt.

Neque à veritate omen illorum absuit, siquidem tormentis jam ex summo monte in planiciem, & propius Urbem, ad sclopeti jactum, tribus facilè locis collocatis triplicique præterea ordine in uno amphitheatro digestis, mœnia septendecim jam turribus ejus lateris nudata certatim urgentibus Cæsareanis, Hispano-Trevericis, Monasteriensibus ac Lunæburgicis, caput urbis juxta semilunam impugnantibus, quatuor magnis hiæribus patuere. Cumque primum, à dexteris urbis in fronte, cornu recepissent Angli Germanis ejectis, hi numero auctiores, eosdem vel ad se pellexerunt, vel armis rejecerunt, statione illic firmata. Gallos alij etiam casus affixerunt. Nam semel pyrij globuli juxta palatium in cumulum congesti, semel pulvis tormentarius casu incensus utrobique plures circumstantes sustulit. Hominem etiam ex officialibus ad cuniculum in foveas succendendum, cum aliqua manu suorum, descendentem, Germani, qui sparsè ante ingressum pulvere insidias observatas dolo præverterant, injecto igne sædè, quibusdam consumptis, ambulsère; ut dæmoni, quàm homini similior, ancipiti diu curâ superfuerit. Incendiariis hic præfectus, malum quod multorum struxit domibus, perpeffus est, diu perpetuos inter æstus ad medullas of-

sum penetrantibus, jactatus. Hæc inter Tubicen à
 Cæsareis adfuit, qui ultimò se deditio-
 vellent, dicebat poscere: cui cum Crequius respondi-
 set, quod si amissa sibi in pugna restituere, si captos
 laxare milites, si denique cum impedimentis abire om-
 nibus paterentur, assensurum sese, neque aliis legibus
 velle. Quæ cum referentur ad castra, Lunæburgicis
 placuit, vi Urbem occupandam esse dedendamque in
 spoliis victori militi, hac spe proposita non de fore a-
 nimato militi successum, sed restituere huic proposito
 ceteri: neque enim amicam Urbem ultima clade mul-
 tandam, cum Gallis constitutum esset, in extremis,
 flammam, jam delectis ad hoc incendiariis, Urbi in-
 gerere, seque in refugio summæ ædis loco præmuni-
 to tueri: promovendas igitur manium pro facili aditu
 ruinas, & æquis, si possint conditionibus adigendos, ne
 cives, tantum hæcenus passi, exitio simul ultimo in-
 volvantur. Gallicus in urbe miles idem urgebat, cum-
 que recusaret Crequius, indignati quod magno jam
 suorum imminuti numero, omnes in casum ultimum
 servarentur, legatos pro pace ex æquis legibus disce-
 dendi miserunt. Sed hi, quod nec salvo exeundi con-
 ductu ante impetrato, nec Gubernatoris Crequii vo-
 luntate adessent, ceu captivi primùm manere iussi,
 deindè tamen concessio armistitio horarum aliquot,
 postquam ultro citroque missum pro Crequii assensu
 frustra esset, ut quisque cum rebus suis miles urbe ex-
 cederet, repente à Cæsareanis, omni in muros tormen-
 torum vi fulminatum est. Ut, cum jam ad invasionem
 (quam Germanis irritam fore Galli non credebant)
 spectarent omnia, palam in foro Crequio miles con-
 tradiceret, cumque stricto gladio obloquentes quos-
 dam persequeretur, juberetque equites, dispositis per
 summæ ædis stationes equis, descendere, plures, stri-
 ctis vicissim gladiis recusarunt, seque Regi pro muris
 & in campo, non pro templorum profanatione servire
 distabant. Tum marchio adducto in forum peditatu,
 equitibus, ni paterent, vim minatus est. Sed & illis ad

Inrus foris-
 que de mo-
 do deditio-
 nis discep-
 tatur, mag-
 no urbis
 spolianda &
 incendendæ
 discrimine.

Crequio mil-
 les, deditio-
 nem flagi-
 tans, repug-
 nat.

hoc servitium invitis: cum proclamarent; quã auctoritate hæc auderet? & quis illum urbis & huic militia præficeret? nihil ultra molitus, *vec vestramet vos*, inquit, *ferro vec n interire*, singulolque ad suas stationes redire iussit.

Reconcilia-
tur, & ad
summam æ-
dem cum
thesauris,
hominibus
& equis fe-
ussu recipi-
unt.

Actum manè à quibusdam militiæ proceribus de conciliandis cum Duce suo equitibus, culpaque non initi Tractatus, in Cæsareanos rejecta est. Ergo supplices de genibus facti veniam orabant, seque ad ultimum propugnationis discrimen offerebant. Et Marchio, *non solum ignoscere se errori, sed & in fronte a futurum propugnatorem testatus est, neque adhuc ad extrema devenitum, & hostem semel repulsum, de quo confidat, iteratò non facile irrupturum tam luculentis clade ob impedimenta posita multatum iri.* Quod considerantes hæc ipsa postea Cæsareani, rectè sensisse Crequium sunt fassi, divinæque magis providentiæ, quàm consiliis humanis hanc consternationem Gallorum suamque victoriam tribuerunt. Et verò illud, vergentibus ad extrema rebus, magis eminuit. Ibat jam à Gallis ad Summæ ædis, haud procul à muris ruptis dissitæ, refugium: illuc adducta in propugnationem tormenta, illuc transporrati militares thesauri & quidquid cuique rarum, illic stabulabantur equi, dormiebant homines, & cæteris obstructis lapide aditibus duobus tantum unus ad muros, & ad forum alter patebat. Vidimus equum colore griseum neque de grege, ad summam ligatum aram, & ex illa pabulantem, quem eadem nocte mors subita fulminavit, sequenti, quarto Septembris die, extraxere pro canibus: vidimus perfusum undique pavementum sacrum fimo ac sordibus ut Lunenburgici hoc spectaculum detestati ad nos dicerent, *Talia perpetrant milites Christianissimi, quæ se facta à nobis essent, diceremur Achristiani.* Et displicuisse Superius manifestum est. Cum enim nocte illa & die insequenti pyrobolis (quibus & Palatij ala exterior, cui equile subest, succensa, recto tenus perit) & tormentis ad eò strenuè pugnaretur, ut neque stare il-

Equus ad
summam a-
ram stabu-
latus mor-
tuus conci-
dit.

lie miles ad iustaurandas præmuniendasque ruinas posset, & jam longis tractibus muri paterent, cuniculis etiam obsidentium geminis deturbata valla, cum triginta facile Gallorum illic confepultis, foveas complèssent, ut inter duas turres, Hispanis præcipue apertus planissimus esset, quâ equites quaque currus transirent, aditus: Gallicus iterum intra Urbem tumul- tuari miles (qui ex quinque millibus dimidiatus non supererat) & se quoque lanienæ præsentis tradi, vociferatus est, ut Crequius demum suos non minus quam hostem formidans, in acceptandas traditionis leges consenserit. Itaque datis ultro citroque obsidibus missisque pacificatoribus agi cœptum est. At verò iussi Galli ad arbitrium se dedere, aut extrema experiri. Quæ tamen lex post longas moras, alternataque nuntia, ita mitigata est, ut pedites equitesque sine armis excederent, solis tribunis & Capitaneis, cum equis geminis, liceret ire; agris commeatu in navibus Metas daretur, obsides Metenses redderentur, Crequius cum Commissariis, & primis legionum præfectis, captivi lege belli manerent. Quas ut agebat, turpea adeo conditiones, cum subsignare detractaret Crequius, diesque sextus Septembris ad decimam horam verge- ret, quâ parati ad exitum stare milites iussi: Angli qui eventum ex cunctatione, infelicem præfagiebant, à Germanis utrimque pro excubiis ad murorum rui- nas stantibus invitati incolumes excesserunt, & cum sarcinulis dimissi in Hollandiam descenderunt, Cre- quium ferunt excedere conatum, cum equitatu; sed præelusa jam viâ, serius. Interea cum reliqui mili- tum desertis excubiis in foro collecti ad egressum, ut sperabant, dandum starent. Germani per apertas rui- nas, recessusque ex foveis in Urbem repertos intrant, lapsique ad S. Simeonis Portam (quæ Ecclesias diru- tas spectat) hanc perfringunt, & equitatu ingressuro viam pandunt. Qui recta in forum progressi, collectam illic Gallorum sine armis militiam, invadunt, spoliant, atque ante se, togis plerosque nudatos, ad novam por- tam pro exitu impellunt. Quâ etiamnum à Gallis cu-

Crescente...
periculo tu-
multuatur
rursus miles
& Crequius
permittit
cum hoste
pacisci.

Anglis fuga
ab hoste in-
dulgetur.
Quam Cre-
quius fru-
stra quaerit.

Germani in
Urbem pe-
netrant non
dum subscri-
tis conditi-
onibus.

Rodita, dum hæc panditur, intus forisque Germanis
 impellentibus, incensa pyrobolorum est magna vis in
 ipso portæ aditu defossa, tectaque velut ad insidias,
 quâ multi Germanorum Gallorumque non pauciores
 miserè dilacerati sunt; Ut proinde illi in hos ut auto-
 res furere partimque trucidare, partim denudare omni-
 bus, & ultro citoque circum agere, nullo jam mise-
 rante cœperint. Ambiguum tamen mansit; studio an
 casu hic ignis injectus sit? cum ipsos incensores sustu-
 lisse videatur, Cæquius inter hæc susque deque, ad
 requirendos suos, obsequitans, à comite de Lippia
 comprehensus est, oblatusque Lunæburgico Principi,
 qui in custodiam ad Electorem Confluentiam trans-
 misit. Intendens & Commissarij plures intercepti, nu-
 datique aliqui etiam ad cutem, omnibus. Nam mi-
 les invasor spoliis passim militaribus intentus fuit. Qui
 feliciores ex his erant, in summam ædem irruere, ubi
 optima quæque deposita, perfractoque choro Princi-
 pis, vasa aliquot argento auroque repleta invenere, ci-
 vibus in partem etiam prædæ convolantibus, sed ple-
 riisque iterum ac obvio milite spoliatis. Qui thesauris
 proprios fuere, refertis argento pileis in retro stantes
 effundebant, ut ipsi de fonte haurirent largius. Regiæ
 pecuniæ ad 80 censuere millia, aliorum æstimatio incer-
 tior est. Inde in domos, ubi Gallorum opulentiorum ha-
 bitatio fuerat, & Judæorum (quos pyrobolos de muris
 vibrasse falsò jaectatum est) impetus factus est, nec reli-
 giosorum civiumque domibus, prætextu latentium
 Gallorum abstinere, donec Generalis Vigiliarum præ-
 fectus à Ley, qui Electoris nomine urbi præfectus erat,
 interdicto custodiæque militari suorum, vim omnem
 prohibuit, ac pacificè Urbem moderari, violentiâ omni
 submotâ, cœpit. Galli verò, ut aliàs sæpe, ita & nunc
 experti sunt; nullo suo emolumento, cum damno sem-
 per, occupatos Treviros; ut hic lapis offensionis eo-
 rum videri possit, & Ciceroniana illa cautio haud in-
 congruè populo Gallorum data videatur. *Treviros
 quia capitales sunt, vites.*

FINIS

Galli omni-
 bus nudati,
 & captus
 Cæquius.

Thesauri
 Gallorum
 in summa æ-
 de direpri
 domus non
 pauca spo-
 liata & Ju-
 dex male
 tractati.